

Landsorganisasjonen i Norge
Youngsgate 11
0181 Oslo

Vår sak nr.: 2015-AR-01464

Deres ref: 15/1201-3 652.1/MABR

Dato: 23.6.2015

HØRING - NY NORSK MODELL FOR AVTALER OM FREMME OG BESKYTTELSE AV INVESTERINGER (INVESTERINGSAVTALER)

Solbergregjeringen signaliserte allerede i regjeringserklæringen at man ønsket å øke bruken av bilaterale investeringsavtaler, heretter forkortet til BITs, og følger dette opp med forslag til ny norsk modell for investeringsavtaler. Bilaterale investeringsavtaler er svært omdiskuterte på både nasjonalt og internasjonalt nivå, mye på grunn av at avtalene begrenser seg til å gjelde kun to stater av gangen og at avtalene opererer på siden av WTO-systemet.

Bakgrunnen for ønsket om å danne ny rammeavtale for BITs er at forrige regjerings forsøk på å lage tilsvarende modellavtale i 2008 ble skrinlagt etter misnøye og utbredt skepsis fra både næringsliv, stortingsrepresentanter, samt menneskerettighets- og bistandsorganisasjoner. Når regjeringen nå fremmer et nytt forslag om modellavtale for investeringsavtaler understreker de at arbeidet er tuftet på det forrige forslaget, men at det er tatt hensyn til innvendingene som ble reist mot en slik modellavtale i forrige runde. Så langt vi kan se gjelder dette hensynet kun næringslivets innvendinger.

Twisteløsning og forholdet til rettsstaten

I forslaget fra 2008 ble det foreslått å implementere bruken av overnasjonale og uavhengige investor-stat-tvisteløsninger, såkalte ISDS, i fremtidige bilaterale investeringsavtaler. Det daværende forslaget foreslo at det forut for en slik tvisteløsning eller voldgiftstribunal først skulle tas i bruk etter uttømming av nasjonale rettsmidler, en prosess som ble begrenset oppad i tidsbruk til 3 år. Nasjonalt rettsvesen var altså gitt en vesentlig rolle i behandlingen av mulige konflikter mellom stat og investor, samtidig som nasjonal suverenitet var sikret gjennom rettslig behandling på bakgrunn av nasjonal lovgivning. Dette er vesentlig for å sikre partenes rettsikkerhet, likebehandling og ikke minst statens ansvar for å etterfølge egen lovgivning.

I forslaget som nå er sendt ut på høring er en av de viktigste endringene fra modellavtalen fra 2008 at kravet om uttømming av nasjonale rettsmidler er fjernet i sin helhet. Vi er sterkt bekymret for denne overføringen av nasjonal suverenitet, og frykter en utradering av nasjonal

råderett over lovgivning som er uvurderlig og viktig for velfungerende demokratisk styring.

Ved å fjerne kravet om uttømming av nasjonale rettsmidler vil kun avtaleteksten være gjenstand for tolkning av et overnasjonalt voldgiftstribunal, uten videre fokus på andre elementer som kan ha betydning for en stats posisjon i enkeltsaker. Nasjonale hensyn, overordnede politiske, strategiske eller geopolitiske hensyn vil spille annenfiolin i møte med en tvisteløsningsordning som ikke har inngående kunnskap om eller kjennskap til nasjonal lovgivning, og avtalen vil uansett ha et sterkt begrenset innhold og omfang. Dette er et demokratisk problem og åpner for løpende suverenitetsavståelse hva nasjonal rettsikkerhet angår fra BIT til BIT.

Trygge og grundige juridiske prosesser er tidkrevende, det være seg om det skjer i regi av domstolene eller under forhandling mellom to parter og deres juridiske bistand. Det virker derfor urealistisk og forskutterende på utfallet av sakene når regjeringens forslag til ny modellavtale legger til grunn en tidsfrist for tvisteløsning utenfor ISDS på 6 måneder. Denne tidsfristen vil føre til at unødvendig mange tvister blir løftet ut fra forhandlingsrommet og opp til en overnasjonal tvisteløsningsinstans. Løsningsmulighetene og partenes fleksibilitet til å finne løsninger på et rent bilateralt nivå begrenses radikalt, handlingsrommet blir svært lite og vi vil oppleve mer hastige og uoverveide avgjørelser i sentrale tvister mellom stat og investor. Selv om voldgiftstribunalet kun skal kunne idømme erstatningsansvar, vil maktoverføringen i en slik endring utvilsomt overføre myndighet fra nasjonale rettsstater til private næringsinteresser og deres innleide jurister.

Etiske regler

Det er en selvsagt forutsetning at BITs følges av etiske regler som ivaretar helse, miljø og sikkerhet i et arbeidstakerperspektiv. Regjeringens forslag på dette området er for svakt og uforpliktende. LO må stille krav om at ILOs kjernekonvensjoner danner et minimumsgrunnlag, og at ILOs øvrige konvensjoner må etterleves av avtalepartene i den enkelte BIT. I stedet for å vise til bestemmelser hentet fra andre frihandelsavtaler bør forslaget som angår etiske regler og forbudet mot å senke standarder vise gjennomgående til internasjonale forpliktelser gjennom ILO og konvensjonene.

Internasjonal solidaritet og samhandling med land i den tredje verden

Slik grunnstammen i modellavtalen fremstår i dag, er den langt bedre egnet til å ivareta interessene til investorene enn statene. Selv om voldgiftstribunalet kun kan idømme økonomisk erstatning, vil dette kunne være en for tung bør å bære for en rekke stater, ikke minst i den tredje verden. Trusler om mulige økonomiske sanksjoner alene kan være avgjørende for at enkeltstater skifter oppfatning om tvistegrunnlaget og vil dermed virke undergravende for en demokratisk utvikling av fattigere land. Styrkeforholdet mellom økonomisk sterke investorinteresser og økonomisk svake eller ressursvake stater vil være avgjørende for utfallet av reelle interessekonflikter sett på demokratisk grunnlag.

En ny modellavtale for BITs er ikke et grep for å sikre utviklingen i fattige eller ressursvake stater, men et grep for å sikre investorer økt makt og innflytelse i det internasjonale handelsregimet. Dette skyldes i stor grad innføringen av ISDS som tvisteløsningsmodell, men

også regjeringens selvstendige forslag om å fravike krav om uttømming i nasjonalt rettsvesen og om å innføre en tidsfrist på 6 måneder før en tvist kan løftes opp til overnasjonal og uavhengig behandling.

Fagbevegelsen har et særskilt ansvar for internasjonal solidaritet med arbeidstakere i mindre utviklede eller uheldig stilte land. Internasjonale bistandsorganisasjoner, menneskerettighetsorganisasjoner og globaliseringsbevegelsen er alle enige om at økt bruk av bilaterale avtaler er et blindspor på veien mot økt rettferdighet og bedre fordeling i verden. NTL støtter seg til denne analysen og krever at handelsavtaler må inngås åpent i regi av WTO. Kun gjennom slike ordninger evner vi å beholde et helhetlig oversiktsbilde på global basis, en oversikt som er avgjørende for å kunne gjøre noe med vår tids største utfordringer og sikre alles interesser.

Modellavtalen og andre frihandelsavtaler

Bilaterale investeringsavtaler med bruk av ISDS styrker de sterke og svekker de svake. Ved å gi større handlingsrom for kapitalkreftene og den frie markedsøkonomien undergraver man demokratisk styring av våre stater, felles ressurser og opparbeidede rettigheter.

Et omdiskutert tema i forhandlingene om både TISA og TTIP er innføringen av ISDS som tvisteløsningsorgan mellom stater og investorer. Den nye avtalemодellen vil forskuttere og berede grunnen for innføringen av ISDS i Norges fremtidige roller i de to frihandelsavtalene. Dette er det all mulig grunn til å advare mot, ikke minst for å forhindre en skjult innføring av tvisteløsningsprinsippet før endelige avtaletekster foreligger.

Forhandlingene og Norges posisjon inn i arbeidet med TISA har vært og er fortsatt preget av hemmelighold. Den lukkede prosessen og utydigheten av regjeringens posisjoner inn i forhandlingene har bidratt til sterk skepsis og begrunnet frykt for det endelige avtaleutkastet. Innføringen av ny modellavtale kan ikke ses isolert, men som en del av arbeidet som gjøres i disse forhandlingene. Det er derfor av avgjørende betydning at disse sakenes detaljer blir gjenstand for felles, brede drøftinger både på Stortinget og i fagbevegelsen.

NTLs innspill oppsummert

Proessen og holdningen regjeringen har inntatt i arbeidet med forslag om ny modellavtale viser en helt klar favorisering av næringslivets krav og innspill om minst mulig statlig regulering, mest mulig markedsretting og deregulering. NTL mener arbeidslivets parter i langt større grad skal involveres og bli hørt i saker som denne.

Vi fremmer derfor følgende forslag til LOs hørings svar:

- LO krever primært at innføringen av ISDS i ny modellavtale fjernes, i henhold til posisjonsnotat fra LO-sekretariatet 15.06.15. Sekundært reiser LO krav om at tvister mellom investor og stat fortsatt må behandles uttømmende av nasjonale rettsmidler, med en øvre behandlingstid på 3 år.
- LO krever at forhold knyttet til suverenitetsavståelse i henhold til Grunnlovens bestemmelser utredes nærmere før endelig behandling av forslaget.
- LO krever styrkede etiske regler som legger ILO-konvensjonene til grunn

i en eventuell ny modellavtale LO krever at arbeidstakersiden involveres i utarbeidelse av tilsvarende avtaler i fremtiden.

- LO krever at internasjonal solidaritet og bistandsperspektivet er mer gjennomgående i regulerende avtaler mellom Norge og land i andre deler av verden.
- LO krever at miljøhensyn må vies ekstra oppmerksomhet i alle former for handelsavtaler, og det bør stilles krav til at miljøtiltak og vern av natur hensyntas i egne kapitler eller deler av avtalene.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag
forbundsleder

Joachim Frivold
forbundssekretær